

FEDERATIUNEA

Diurnalu politicu, literariu, comercialu si economicu.

Va esî Marti-a, Joi-a, Sambet'a si Dominec'a, demaneti'a.

Locuinti'a Redactorului:

si

Cancelari'a Redactiunii:

e in

Strat'a Morariloru Nr. 13.

Scrisorile nefrancate nu se voru primi decâtu numai de la corespundinti regulari ai „Federatiunii“
Articlii tramisi si nepublicati se voru arde.

Pretulu de Prenumeratiune:
Pre trei lune 4 fl. v. a.
Pre siese lune 7 fl. 50 cr.
Pre anulu întregu 15 fl.

Pentru Romania:
4 galb. pre anu, — 2 galb. pre 1/2 de anu, — si 1 galb. pre 1/4 de anu

Pentru Insertiuni:
10 cr. de linia, si 30 cr. tups'a timbrale pentru fiesce care publicatiune s'aparatu. In Loculu deschisu 20 cr. de linia
Unu esemplariu costa 10 cr.

Invitare de prenumeratiune

la

FEDERATIUNEA

pre semestrulu II. (iul.—dec.) 1868.

Apropiandu-se semestrulu II. deschidemu prenumeratiune la diurnalulu nostru, totu cu conditiunile, cari se vedu in fruntea lui, si rogâmu pre p. t. doriitorii de a avè acestu diurnalu; sê binevoiesca a grabi cu prenumeratiunea, ca sê ne potemu orienta de tempuriu in privintî'a nrului esemplarielor.

Redactiunea.

Piramidele dualistice, un'a in Pest'a, alt'a in Vienna.
IV.

Cum sê-si pota omulu esplicatât'a contemnare in contr'a poporului romanu, facuta de regimulu presinte, in câtu tota impartesfrea poporului romanu in puterea politica, tota intrevenirea in interesele lui cele mai sacre, tota discutiunea si deliberarea lui, suntu acum interdicte. Cine e de vina la tote aceste! Unu politicu mare dîce, cã tote guvernamentele, cari despretiuescu afectiunea poporala, mai iute s'eu mai tardîu voru cadè; ce e dreptu sentientulu natiunaliu magiaru e favoritoriu sistemului presinte, in câtu inse sentientulu natiunaliu romanu e favoritoriu acestui sistemul despretiuitoriu de gîntea romana, e problem'a desastreloru! e problem'a venitoriului. Destulu! noi romanii suntem ignorati in Transilvania! cui sê imputâmu acêsta ignorare! dora a celoru romani lingusitori, cari, ca sê devina si ei partasi sistemului a-suprii, se insotiescu si ei asupritoriilor, li oferescu servitiile lor, lauda esperiintiele si influintiele lor, vorbescu cu poporulu limbagiulu lui, cu cei de la putere éwa-si intretienu altu limbagiulu, li dîcu, cã suverenitatea pentru poporulu romanu nu e neci mai multu neci mai putieniu, decâtu o adeverata anarchia, li dîcu, cã poporulu romanu e creatu numai pentru marirea poporului magiaru, li dîcu, cã rolulu poporului romanu in statulu magiaru nu pote fi altulu, decâtu rolulu sclaviloru d'in republicele antice. Acesti romani lingusitori dîcu, cã ceea ce au facutu ei pentru alte guverne espirate, ei sunt gaf'a a face si pentru guvernulu presinte; acesti romani ambitiuneza onorea, de a deveni instrumintele voluntâtii supreme de acum, si promitu sucursulu lor de a mantui pre regimulu presinte de tote impedecamiintele purcedînde d'in partea poporului romanu. Au dora regimulu presinte nu observeza in poporulu romanu atari simptome, cari sê-lu faca a crede, cã elu cu seriosetate nesuesce la drepturi politice, observeza dora, cã elu nu au devenitu inca la o maturitate politica, cã spiritulu natiunei romane n'au facutu neci unu progresu in marile principie ale seclului presinte, observeza dora cã elu inca nu sa reculesu d'in rãtãcirile sale seculare, observeza dora, cã sentimintele natiunale in poporulu nostru intratât'a-su de tempite, de iughiatate, de sleite, de sclavi'a seculara, in câtu radicele cele inferbitate ale spiritului puternicu (care agiteza inimele poporeloru civilisate in totu sensulu;) inca nu au prevalatu a le dissolve, a le prefaca in fluiditate dicea, ca sê cerculeze in vênelle poporului romanu, observeza dora, cã poporulu romanu nu e altu ce-va, de câtu unu instrumentu, o mina bogata, deschisa totoror pavenitiloru si pavenindiloru ambitiosi, romanii si magiarii cari o esploateza fiesce-carela rondulu lor, si-casciga renume, ranguri, si stâri materiale, ca apoi dupa o esploatare rusinosã, cu unu dispretiu sê o si parasesca. Vele dora regimulu d'acum, cã poporulu romanu n'are neci unu apètitu pentru constitutiune, tribune, a-lunãri, discusiuni publice, electiuni libere, pentru ministrii respundietori, libertatea prese, libertatea individuala, cã tote aceste lucruri lui i sunt necunoscutu, bizare, si siode, cã tote aceste insusiri sunt proprie numai poporului magiaru si claselor privilegiate, cã aceste doue soiuri de omeni

sunt destinate de a contradice, si de a inganã guvernulu, si a ne maltratã pre noi romanii.

Inse care poporu e esemptu de omeni ambitiosi si ipocriti, nu vedemu si noi romanii la rondulu nostru omeni de acêsta calitate si in poporulu magiaru suveranu, cercetati evinimentele de la anulu 1861 pana in epoc'a presinte, si convingeti-ve cã in cãte coloruri s'au imbracatu omeni vostri cei indieiti, poporulu vostru suveranu n'au se afla ore insielatu! n'au sanctiunatu elu in calitate de suveranu miseria si paupertatea lui seculara si proscieria no-stra politica. In audiulu numelui de „ministeriu magiaru respundietoriu“ toti fura farmecati, inse numai de câtu se des-amagira, cã si acesti omeni su-nescie fiintie ordinarie. Poporulu magiaru au devenitu liberu, inse au remasu totu nefericitu, ca si mai înainte, poporulu romanu remase si neliberu si nefericitu. Fãra indoieia, unu poporu luminatu e unu mare avantaju pentru sustinerea s'eu recastigarea libertatiloru publice. Ipocritiu-lu potu seduce asiè de usioru, ca pre unu poporu neluminatu. In desiertu ipocritiu se incerca a repeti in fati'a unui poporu luminatu nesce frãse, nesce formule despre uele drepturi recastigande, multimea luminata, ce e dreptu se aduna in giurulu ipocritiloru, i privesce, apoi recunosce in ei pre insielatorii s'ei cei vechi, se convinge, cã drepturile repetite de ipocriti sunt emanate numai d'in buze, éra nu d'in adanculu inimei, cã in a-lanculu inimei alte arcane secelerate sunt ascunse. Deci poporulu luminatu i contemneza, si-si cauta de alte lucruri, sciindu forte bine, cã adeveratele sale interese jacu in odihna, in lucru, industria, comerciu, agricultura, si in securitatea proprietatiloru prin munca dobandite, sciindu si ac'ea unu poporu luminatu, cã tote aceste titluri moderne ale opulintiei materiale si spirituale, tote aceste fericiiri, tote aceste gustãri materiale si spirituale se potu sustienè numai sub scutul garantieloru solide, éra nu disputate.

Cari su fericitu? cari se bucura de tote aceste gustãri moderne? éca cine se bucura! Jidani! Deci ochiulu celu ageru, si de parte petruandietoriu alu guvernului d'acumu nu intardiã a-i si emancipa, a-i face si liberi, a-si recrutã armat'a sa cea politica cu unu elementu puternicu jidanescu, a ni mai inmullu asupritoriu nostri cu unu elementu jidanescu. Jidani, dupa ce ei devenira bogati, fericitu, opulenti, prin esploatarea ignorantiei poporului magiaru si romanu, éca ei si sunt reconstituiti in putere de statulu, ajunsera ei de a fi si liberi. Politic'a guvernului aristocratu magiaru de acum, neci cu unu picu nu divergeza de la politic'a lui seculara, elu si-cerca nutrementulu poterii sale in elementele contrarie intereselor asuprite si impilate de privilegiuri si de jidani. Progresulu nostru romanu in fericire si in libertate sub regimelu espirate austriace absolutistice, si sub regimulu d'acumu, e celu alu tiganiloru vagabundi! de prosperarea acestoru tiganii nimene nu se intereseza, asiè si de prosperarea no-stra romana pe nimine nulu dore capulu! In tiere civilisate, unde poporele sufericite, unu regimu despoticu pote dîce cu dreptu cuventu poporeloru lui incredintiate: mei omeniloru, ce ve ingrigiti voi de ac'ea problema cum se deveniti voi liberi, cum sê participati voi in puterea statului, dar nu sunteti voi contenti cu ac'ea realitate, cã voi sunteti totu duan'a fericitu! Unu limbagiulu asiè de insolente nu e neci de cumu supriandietoriu pentru poporele adeveratu fericite, inse nelibere, dara e supriandietoriu pentru noi romanii, canlu neci un'a neci alt'a nu suatemu! Tote elementele pana si hîda miseria sunt conjurate in contr'a existintiei nostre romane, inse ac'ea hîda miseria e conjurata si in contr'a poporului magiaru suveranu. Adversarii nostri sunt totu cei vechi, s'au mai inmullitu inca si cu jidani. Fractiunea, care in anulu 1848 au fostu funesta pentru noi romanii, continueza de a fi periculosa si in anulu 1868, ca nu au abjuratu neci furoriile sale, neci sperantiele sale, ca si atunci asiè si acum ca totu calumnieza, ambla dupa aliancie antinationalale, imple Europ'a de denunciatiiuni, de suspitiuni, de strigãri in contr'a numelui romanu.

Natiunea romana desbracata in nuditate, asiè, precum secele espirate o au immanuatu seclului presinte plinu de lumina si de filosofia e espusa totoror lovitureloru! Refugiulu si scapare nu gasimu nicairi! titluri moderne nu avemu, inse singurulu

nostru solatiu e, cã neci natiunea suverana, neci alte popore d'in imperiulu magiaru nu posedu de aceste titluri. Libertatea politica de suveranitatea ni sunt disputate de domni adumbriti si stralucirea tronului. Ei! fãra de aceste atribute-cum potemu noi deveni fericitu. Usurpatorii seculari nu s'au ingrigitu de fericirea no-stra tempuraria si spirituala. Deci trebuie noi insi-ne sê ne ingrigimu de ea, inse cum sê recascigãmu tote aceste fericiri lumesci, candu manile nostre ni sunt legate, candu constitutiunea tribuna, adunãrile, discusiunile publice, electiunile „libere“, libertatea prese, libertatea individuala, partea noe convenita d'in ministeriulu respundietoriu, aceste garantii, aceste drepturi politico-politice, pe cari redobindirea fericiriloru lumesci, si o data recastigate, pastrarea lor se baseza, odihnesce, ni sunt denegate, ni sunt disputate. Aceste reclamãri ale spiretului presinte veleti bine nu e comunismu de proprietãti, ei e comunismulu drepturiloru publice. Sunt inse acele midloce prin cari d'in supusii poporului magiaru si ai sasiloru devenimu supusii suveranului, acele midloce prin cari ni se acordeza si noe romaniloru o parte largã in guvernamentu, prin cari proprietãtile ac'eu recascigate, nu sunt espuse arbitrarului si violintiei, neci personalitãtile romane nu sunt sacrificate insultelor si capriciiloru claselor privilegiate. Sunt acele midloce prin cari, rangurile, demnitãtile, influintiele, puterea gradurile, functiunile devinu accesibile si noe romaniloru éra nu numai personalitatiloru efemere, prin cari, drepturile sunt asigurate totoror, legile civile se escuteza prin concursulu si alu romaniloru, éra nu numai esclusivmintu prin factoriu privilegiate. Drepturile politice se practiceza si de noi romanii, si asiè d'in natiune proscrisa de privilegiati, devenimu natiune politica si suverana, devenimu si noi aceea ce trebuie se fimu, adeca: romanii, reconstituiti in putere de statulu, éra nu gumolele claselor privilegiate, si a poporului magiaru.

In desiertu strigati, cã natiunea vo-stro suverana si politica, in anulu 1848 au dreptitu sanctiunarea aceloru legi famosu, prin cari prãtindetu cã toti locuitorii Ungariei sunt declarati si proclamatu de liberi si egali! Inse si acestu limbagiulu usuatu sunt totu atãte sofisme, in cari noi romanii nu mai credemu. Ce folosu, cã ati strigatu libertatea si egalitatea totoror locuitoriloru inaintea legiloru! daca midlocele, garantiile, drepturile politice, le-ati ignoratu fatia cu noi romanii, daca vrei sê remani liberu si egal, daca vrei ca libertatea sê se prefaca in faptã, trebuie sê aibi si drepturi politice! — Si éca chiaru aceea conditiune fundamentala, ce au fostu mai necesaria ca sê te poti susintienè si liberu si egal fatia cu magiarii, cu sasii, cu svabii, cu armenii, cu jidani, cu serbii, si cu clasela privilegiate-nu ni ati recunoscutu-o. La proclamarea libertatii si egalitatii civile, trebuati sê mai fi adausu si egalitatea si libertatea politica, sê ne fi reconstituitu si pe noi romanii in putere de statulu, sê ne fi desemnatu si noe o parte câtu de mare si largã in guvernulu si in legelatiune, ca sê ne potemu sustienè si noi romanii in realitate si in adeveratulu inticlesu alu cuventului egali si liberi, fatia cu tote neanurile amentite. Acêst'a conditiune fundamentala au ignoratu-o famosa vo-stro revolutiune d'in anulu 1848. Deci tota libertatea si egalitatea fatia cu noi romanii au fostu o ilusiune, o amagire, o insielatiune politica! Cine e acelu stupidu si ignorantu, care sê creda in seclulu alu 19-le, cã unu magiaru, ori unu svabu, ori unu armenu, ori unu serbu, ori unu jidanu, va sustienè si va protege egalitatea si libertatea civila a unui romanu, fatia cu ei insi-si! Nimene! atunci aru trebui sê supunemu si sê adorãmu in toti acesti membri respectabili nesce qualitãti divine! esemple de tote pasiunile si interesele lumesci! aceste insusiri nu le potemu presupune, cã-ci si ei sunt incarnati d'in o materia. Pasiunile, interesele private, egoismulu materialismului totu d'aun'a domnescu preste moralitate si ratiunamentu!

Deci revolutiunea magiara d'in anulu 1848 n'au facutu neci unu progresu fatia cu noi romanii, neci in raportulu civilu neci in celu politicu! Nu in celu civilu: pentru cã prosperarea no-stro materialã si spirituala, mautienerea natiunaliitatii si a limbii, escutarea legiloru facute de natiunea magiara politica si

suverana, magiarilor li sunt incredințate. Nu in celu politicu: pentru că piramidă cea veche a ierarhiei feudalstice au ramas nesguduita, reprezentantia ierarhiei feudalstice s'au prefacutu in reprezentantia poporului magiaru politicu si suveranu, intarita si ingrosata cu alte elemente de cause materiale. Acestu conglomeratu politicu magiaru suveranu s'au substituitu in locul suveranitatii nationale romane, rapindu-i patria, natiunalitate, limba, titlurile, drepturile, ratiunamentulu, libertatea politica, voluntatea, si interesele sale. Dieu! poporul acela, care n'are drepturi politice, n'are nici patria. Pre unu poporu compactu de trei milioane de membri, care are atâte titluri, atâte merite, atâte pretensiuni, care nu stă isolatu in aceste tienuturi, care stă in consangenate cu cele mai ilustre si civilizate neamuri, a lu ignoră, a nu-i dă nici o potere de statu, a-lu lasă espusu pradei si impunseturorilor altoru neamuri alergatorie dupa cause materiale, nu insemnează a merge pe calea binelui, pe calea marcata de intieptiunea eterna, ci insemnează a merge pe cărările colturilor si precipitiurilor pentru a se pravală cu securitate in prepastie nefericită, insemnează a inaugura anarchia in vervulu piramidei spre a comendă indiosuordinea si pacea celorlalte neamuri neindestulte si travalite la polele piramidei, insemnează a inaugura unu rege poporu magiaru constituționalu conglomeratu de diverse personalități efemere politice. Acestu rege poporu magiaru metamorfosatu, avendu unu dreptu poporu si o voluntate personale, va deveni despotulu nostru, va fi totu d'aun'ă in opusetiune si in lupta cu noi. In locu s'au contienă germenele concordiei, va resari germenele contradicției, resboiului intestinu, si alu mortii pentru una constituțiune unilaterală. (Va urmă).

Cestiunea croata.

Despre cursulu si starea ulterioara a pertratăturilor deputatiune remnică croata si între cea magiara, in cătu a transpiratu pana acum in publicitate, inregistrăm următoriele scrii :

In 24 l. c. s'au inchiaiatu conferințele vorbale între ambele deputatiuni, in siedința d'in urma deputatiunea croata dechiară, că cu privința la acele puncte, in cari divergeza parerile deputatiunilor, va mai conferi între sine, si preste câte-va d'ile va comunică resultatulu. — Punctele controversate sunt următoriele: Fiume si teritoriulu Fiumei. Deputatii croati dechiara unanimu, că in punctulu acest'ă nu potu renunță de drepturile de suveranitate ale Croatiei, celu multu, aru potē recomandă dietei lor numai statulu nainte de 1848, dăra in veci si nici una data statulu, ce l'au creatu legile d'in 1848. Nainte de a. 1848 adeca, guvernatorulu Fiumei aveă locu si votu atātu in diet'ă Croatiei cătu si in a Ungariei, — cetatea si teritoriulu Fiumei trameteau deputatii si la Zagrabia si la Pojonu, — guvernatorulu primă indrumările sale directu de la cancelari'ă ungresca de curte, (la care erau totu de-un'ă aplicati si croati), si procesele de apelău d'in Fiume la Zagrabia la tabl'ă banala, de apelu d'in tabl'ă septvirală in Pest'ă. — Alu doile obiectu de certa e sum'ă care s'au contribuă Croati'ă pentru speșele comune cu Ungari'ă si cu provinciile germane; ministrulu magiaru de finanție a prelimitatu aceste speșe cu 3,700,000 fl. Dar veniturile Croatiei d'in dările directe si nedirecte facu pre anu sum'ă de 4,800,000 fl., administratiunea sa proprie constă mai multu de 2 milioane, prin urmăre Ungari'ă aru trebui s'au contribuă d'in mediu-locule proprie, inca unu milionu pentru speșele comune ale Croatiei. Croatii inse in locu de 3,700,000 fl. oferescu numai 1½ milionu, se paru inse a fi aplicati, ca subtragendu-se speșele administratiunii lor, restulu s'au remana Ungariei, ac'astă dăra aru solvi pentru uniunea Croatiei unu milionu pre totu anulu.

A treia diferință e cerința deputatiunei croate, ca in Croati'ă numai indigenii s'au ocupă oficie publice in totu ramulu administratiunii, pentru că fiindu Croati'ă mai mica, de cătu Ungari'ă, aceea s'ar inundă cu oficianți straini; Croatii d'in parte-si inca renunță de dreptulu de a ocupă posturi in Ungari'ă.

In fine pretinde Croati'ă, ca ministrulu magiaru, care se va completă cu unu ministriulu croatu fără portofoiu, s'au trameta in Croati'ă tote emisele, numai in limb'ă croata. Magiarii s'au invitoitu pana acum numai la aceea, ca deputatii croati in diet'ă magiara se pota vorbi si in limb'ă croata.

In cătu pentru intepărlile d'in sinulu deputatiunei croate, curseza multe variante. Acusi se dice, că deputatiunea a respinsu proieptulu procuratorulu de statu Zuvics; acusi era, că intentiunile uniunistiche ale lui Zsvkovicis au remasu in minoritate; odata se vorbește, că uniunisticii voru esid' in parasi Pest'ă. Atātu e constatatu, că activitatea de pana acum a deputatiunei remnicolare afa in tiera antipatie indreptățite. — „Agr. Ztg.“ scrie: cătu-va natiionali cu fractiunea uniunistica a lui Zsvkovicis au compusu următo-

riulu programu: 1) autonomi'ă deplină a articulu-lui 42 d'in a. 1861. 2) bugetu nedependinte pentru tiera, 3) guvernulu propriu respunditoriu! tierei, 4) pentru servarea individualității politice si nationale a tierei, una reprezentantia comună pentru aface-rile comune.

La aceste puncte s'au mai adausu clausul'a, ca legea octroata de alegere s'au se rectifice astu felu, pentru ca vointia tierei s'au afe espresione adeverata prin reprezentantia sa, si că pre ac'astă baza corectă s'au se conchiama una nouă dieta. Dacă acestoru domni si asecliloru lor nu li-aru sucede, a esoperă pentru tiera nostra condițiunile neincungiuravere de vietia, atunci aduca-ne celu putienu mangaiarea, că si între uniunisti se afa barbati, cari au sentiulu de detorința, a se luptă cu resoluțiune pentru condițiunile acele, fără cari tiera nostra nu pote tra, ci aru esista numai la parere.“

Deputatiunea croata e desbinata in două fractiuni; un'ă formeza baronulu Rauch si procuratorulu supremu de statu, Zuvics, cealalta fractiune constă d'in contele Jankovicis si Zsvkovicis. Despre proieptulu lui Zuvics domnesce numai una parere, adeca, că e reu; e reu eugetatu si inca mai reu scrisu. Impacatiunea, pre cum o proieptu Zuvics, se pote impune tierei numai cu poterea, de voia buna nu o va primi tiera nici odata. Domni directori de finanție, consiliari de sectiune, procuratori de statu, comiti supremi, si cum se mai numescu acesti beamteri, s'au uite, că natiunea croata nu-i considera ca reprezentantii s'au liberi si nedependinti, ci i tiene de aceea, ce si sunt in facta — instruminte fără voia, esiti d'in una dieta octroata, adunata cu fortiă.

Pentru caracterisarea lui Zuvics va fi destulu, a reproduce câte-va pasagie d'in „Agr. Ztg.“ „Barbatulu acest'ă, dice numit'ă foia, e omu nefericitu. Inca in a. 1848, ca inimicu resolutu alu Ungariei, fu alesu deputatu pentru parlamentulu d'in Viena, in care inse nu potu intră; pre la inceputulu anului 1861, candu guvernulu cochetă cu Ungari'ă, aperi uniunea; schimbandu-se parerile guvernulu d'in Viena, se alatură langa partid'ă natiională pana la momentulu ac'el'ă, candu guvernulu in a. 1867 era-si se pronunță pentru Ungari'ă. Elu e atātu de nefericitu, că aperi o cauza, tocmai candu aceea va s'au cada, convingerea lui ajunge totu de-un'ă prē tardu. Omenii malitiosi s'au marginiti la minte aru crede, că dlu Zuvics n'are de felu convingere; ac'astă nu stă, convingerea lui e tocmai, a se alatură „in interesulu ordinii“ langa principiile guvernulu actuale; deca aceste principie sunt liberale, atunci si elu e liberalu, deca sunt conservative, pentru ce s'au nu fia si elu conservativu? Elu e apertoru devotatu alu totoruru formelor de guvern, si indata ce se decide pentru ele, aceea peru.“

Alu doiele proieptu de impacatiune, alu cărui autoru e Zsvkovicis, e mai acceptabilu, dar nici ac'astă nu coresponde pre deplinu drepturiloru natiunei croate; altcum minoritatea lui Zsvkovicis e de parere: că opulu de impacatiune are s'au lu-continue si inchiaie o dieta legala si nu octroata, pentru că natiunea croata nu va recunosece nici candu, ca santu si nerescisibilu aceea, ce s'au creatu prin vatemarea dreptulu.

Regimulu magiaru i-vine bine la socotela ac'astă situatiune forțiată, pentru că e forte comodu a guvernă, candu nu se tienu adunări, candu nu e iertatu a ti-esprime liberu parerile, candu oficianțiloru e pusu pumnu in gura, si in genere, candu cei de la potere guvernă in Transilvani'ă si Croati'ă, si in Ungari'ă fatia cu natiunalitățile, numai prin ordinatiuni si demandatiuni de la mes'ă presidială. Pana candu va tiend ac'astă? Ore patință natiuniloru dureza in infinitu? Ac'astă e constituțiunea liberală a Ungariei?

In adeveru a sositu ora, candu toti adeveratii patrioti pretindu unanimu: dati-ne libertatea nostra, dati-ne constituțiunea nostra, s'au dechiarati in fati'ă lumei, starea de esediu preste noi, că-ci adeveru ve diceu voue tote sunt trecatori in lume ac'astă!

Aceste cuvinte vi-le adresăm si voue individi fără nume si caracteru, cari v'ati desbracatu de tota demnitătea omenesca, de totu sentiulu de onore, si totu mai continuati efronteri'ă, de a ve geră, ca mautatarii natiunii romane, care v'au desavatu de mii de ori, si ve desaveaza in tota d'ur'ă, de câte ori suspinele ei inecate au potutu prorumpe la lumin'ă d'ilei. Fia ve destulu, că ati insielatu natiunea avendu cura-giunel, de a ve nu parti-o odată, că-ci ea constă numai intr'aceea, a aruncă blamu si rusine pre adeveratii nostri reprezentanti, si pre intreg'ă nostra natiune, pre cum facurati era-si mai alalta eri, si in fine nu provocareți resbunarea blandulu poporu romanu, că-ci resbunarea lui va fi crancena, va fi infioratoria.

Dieta Ungariei.

Siedința casei deputatiloru, tienuta in 25 iuniu la 10 ore a. m.

(Fine.)

Sigismundu Borlea: Dupa ce antevorbitorii mei ni presentara mai tote argumintele, prin cari este justificatu in deplinu, că nu e destulu ca judecat'ă judetiului de presa, relatiu la condamnatiunea d. deputatu Bözörményi, s'au fia simplu comunicata casei, si prin cari argumintu este totu odată demunstrata necessitatea neincungiurata, de a fissu unu terminu pentru discussiunea aceestu afacerei, — ne fissu una cadē in repetitiuni, cutezu a observă d'in parte mea, cu privire la ac'astă afacere, numai atātu, că precum a fostu de lipsa decisiunea casei pentru ca unu deputatu s'au pota fi datu justitiiei, asid' urmeza naturalmente s'au fia cu atātu mai vertosu de lipsa una decisiune, pentru ca acestu deputatu s'au pota fi inchisu. Ast'ă e de lipsa cu atātu mai multu că, precum ne demunstră d. deputatu Bonis, cas'ă trebe s'au fia convinsa, inainte de a se invoi la inchiderea unui deputatu, despre enunciarea legale a sentinței si despre respectarea legiloru. In casulu de fatia inse este necontestabile că, precum ne demunstră d. dep. Ern. Simony prin câte-va citatiuni d'in legea in sa-si, legea nu a fostu respectata punctualmente. (Aprobări in stang'a.) Ast'ă se recunosc, precum sci eu, chiaru si prin d. ministru alu justitiiei (Aprobare in stang'a); si ca s'au nu devinu molestulu voui face numai câte-va observatiuni la procedur'a presinte a onorab. judetiului de presa. Dupa parerea mea, procedur'a judetiului de presa a fostu smintita. Sci cu totii, că de la 1848 a fostu mai multe forme de guvernare, cari cea mai mare parte, ba potu dice tote, au fostu despretiuite mai de multe ori in ac'astă casa, si totu-si sub tote aceste guverne ba chiaru si sub sistemulu de atātu-a ori calamiatu a lui Bach, ori-ce sentință, carea demună preate deregulatoru s'au preut, eră impartasita de buna vreme prepulsulu deregatoriiei, respective consistoriulu. Duna deregatoriui si dreptii au fostu tratati asié, chiaru sub guverne absolutistice, cu cătu umanitate trebui s'au fia tratatu unu deputatu intr'una tiera si sub unu guvernulu constituționalu, — cu atātu mai vertosu, că una causa ca ac'astă este impreunata cu demnitătea casei. Ast'ă se recunosc si prin d. ministru alu justitiiei, care afirmă de altmintrea, că a fostu destulu că judecat'ă cestiunata s'au impartesitu casei in 21 a l. c. — Inse chiaru s'au se fia impartesitu in 21 a l. c., judetiulu de presa nu e mai putinu vinovatu dupa parerea mea, fiindu că demnitătea casei ar' fi pretinsu ca judecat'ă s'au se fia presentatu nu numai cu trei zile, precum s'au intemplat, ci cu multu mai tempuriu inainte de esecutiune. Era do s'au impartesitu ac'astă judecata, intr'adeveru, in 21 a l. c., precum afirma d. ministru, trebe s'au marurisescu dorerosu, că eu nu intielegu procedur'a onorab. presiedinte alu casei, carele ar' fi fostu detoriu a presente casei una afacere ca ac'astă, atātu de importante pentru toti, celu putinu in diu'ă urmatoria, adeca in 22, si nu asta-di, candu Bözörményi se va fi afluandu s'au in inchisore, s'au in man'ă panduriloru, cari pote lu ducu acolo. Dupa parerea mea nu convine demnătii casei, că, asecutatu. Inse d. presiedinte a sciutusu d'in sentință a comunicata, cum că s'au demandatu dnlui deputatu Bözörményi, ca s'au se infatisieze astă-di la 10 ore a. m. inaintea consiliulu comunei de Pest'ă, cu atātu mai vertosu, că la casulu contrariu va fi dusu cu poterea. Totu omulu a sciutu si scie, ca siedintiele dietei se incepu, de comunu la 10 ore, de multe ori cu ce-va mai tardu, si cas'ă nu pote s'au cunosca, prin urmăre, casulu lui Bözörményi de cătu dupa esecutarea sentinței. Inse ori cum s'au se fia intemplat smint'ă, nu se pote contestă, că demnitatea casei este vatemata. Eu rogu dăra pre dnlui presiedinte, s'au ne dee una deslucire a supr'a procedurii sale. (Aprobări in stang'a.)

C. Tisza voiesce a sustienē dreptulu dietei, ca nici unu deputatu s'au nu pota fi arestatu de cătu cu invoierea si cu concesiuena prealabile a dietei. Se provoca la parlamentulu Angliei, care in asemenea casuri a procesu cu cea mai mare rigore, facundu s'au se respecteze imunitatea deputatulu si a eliberatu d'in inchisore pre unu deputatu arestatu fără concesiuena parlamentulu. Acel nu e vorba de foru apelatori, ci e vorba despre aceea, ore voiesce diet'ă a edă pre unu membru de alu s'au, s'au ba?

Modosiu: Onorata casa! Pe scurtu vreu s'au vorbesu la obiectu. Dar' mai antăiu vreu s'au dau tota dreptatea dlu ministru de justitiia, că onorabil'ă casa nu pote ave aci rolulu unui foru apelatoriu, s'au revisoriu; pre cum dlu ministru are dreptu in totu, ce atātu de frumosu a disu despre distintiuena între poststatu esecutivă si legislativă; s'au me ierte inse dlu ministru, si s'au mi permita onorabil'ă casa, dăca voui spune, că alt'ă, si nu ast'ă este cestiunea.

Cestiunea este: si-a data cas'ă invoierea numai la incamianarea procesulu de presa contr'ă condeputatulu Ladislau Bözörményi — s'au si-a datu invoierea si la detienerea si propiaminte la incarcarea acestui condeputatu? Io d'in parte-mi la prim'ă intrebare respundu cu dă; er' la a dou'ă respundu cu bā. Cine vre s'au se convinga despre adeverulu asertiunei mele, binevoiesca a ceti actele dietei in privința ac'astă.

Dar' cestiunea mai de parte este: condeputatulu nostru Ladislau Bözörményi, este elu si asta-di membru alu acestei camere, s'au ba? a incesatu, si dăca e, candu a incesatu mar-

Ministru lui de deputatu? Jo tienu, că elu si asta-di este membru alu acestei camere, si că mandatulu lui numai atunci pote fi încete, candu camer'a si-va dà invoierea la încarcerarea lui; Bözörményi inca si asta-di este membru onorabilei case de redacție fact'a, că totu-deauna, si chiaru mai ieri alalta-ieri la vizitarea nominală s'a cetitu si numele lui, si că si d'insulu s'a fostu presinte dilele trecute in acést'a casa, si că onorab'l' casa nici pana in diu'a de asta-dî n'a adusu decisiune, prin care pe Bözörményi l'ar' fi lipsitu de mandat.

Daca dar' Bözörményi e membru alu acestei case, atunci trebu mai departe: pote, are dreptu cineva sê-lu detiena în elu, sêu pe ori care altu membru alu acestei case, fără in-voirea prealabilă a casei? Jo respundu că b'a, si nu credn sê fia în voia d'ntre noi, care ar' raspunde cu d'a.

Dlu ministru de justitia a dîsu, că daca perdemu tem-putu astfelu de întrebări accidentali, nu ne remane tempu pentru alte întrebări mai esentiale si mai momentose. Jo intreb: cesitiune accidentale este libertatea personale, cesitiune accidentale este imunitatea deputatiloru? daca aceste libertăți, fundamentulu a tote libertățile, se boteza de casu accidentali, atunci nu sci, care cesitiune pote sê fia fundamentale si mai momentosa de câtu chiar' aceste libertăți. Chiar' aceste libertăți vremu a le salvâ, candu aperiâm, si nici unu deputatu nu pote fi detientu fără invoierea prealabilă a camerei.

Partinescu opiniunea acelor'a, cari sustienu, că la detentia lui Bözörményi e necesaria invoierea casei.

Dar' vreu sê chiamu atentiunea casei la o alta impresiune nu mai puțin momentosa. Donce Roma deliberat, nihilum perit. Pe candu noi ne consultâm, aci, pe atunci ce a condeputatulu nostru Bözörményi e aruncatu in carcera. Amu auditu dicundu-se, că Bözörményi a fostu citatu în d'ntre la 10 ore, spre a-si incepe pedeps'a, adeca spre a încarceratu, si că, dacă n'ar' merge de voia buna, lu-voruu se cu puterea. Elu sêu se va fi dusu sêu ba; dacă s'a dusu în voia buna, atunci elu acum este in carcere; dacă nu se va dudu, pote chiar' acum lu-târâiescu pe strade, ca pe unulu, și nu se pote opune fortiei brute. Acum intrebă se unesce elu a cu domnitaea si autoritatea casei, că fără scirea, fără învoirea ei sê-i trespasca in temnitie pe membrii, ce o comuna? Atunci unde este securitatea nostra?

Dreptu aceea io propunu, ca onorata casa sê binevoiesca în toate urmatorii a resoluciune:

„Daca deputatulu Ladislau Bözörményi ar' fi degiâ detentiu, acel'a, pana la ulterior'a resoluciune a casei, numai elu sê se libereze“ (aprobări in stang'a.)

Mai vorbescu Kurcz, Berzenczey Kerkápoli si Molnórics.

E. Simonyi: E lucru forte tristu, dacă omulu si pote aflâ niciari remediu contr'a unei judecâti neferice, adusa de vr'unu jude, care a calcatu legea, cum in casulu presinte. D'in acestu motivu am impetratu mai nainte pre ministru de justitia, ca sê încete legea, ce a datu chiaru dsa. — Dacă acestu casu de pres'a s'ar' tipari si ar' vedê Europ'a civilizata, ce lucruri minunate se petre-cescu pe la noi, abuna sêma nu ne-ar' nutri între poporele civilizate.

Ministru Horváth se incerca inca odata a detenta situatiunea sa si a majorității guvernamen-tilui.

Dobranszky pledeza pre langa propunerea lui Hodosiu.

Dup' aceste se pune la votu, si majoritatea se detenta contr'a propunerilor lui Madarász, Bonis, și a lui Hodosiu; prin urmare judecat'a lui Bözörményi se iâ simplu spre sciintia.

Se cetesce si se voteza a treia ora d'ntre d'ntre.

Apoi se punu la pertractare si se primescu dupa de g'nera comisiunei centrale: indemnitate de la 1 octobr. — 30 sept. pentru ministru de finantie, proieptu de lege pentru importulu de loteria, darea de d'ntre, darea pentru fabricarea saharului si pentru încercarea si controlarea aurului, argintului si altoru metale pretioase.

Siedintia se radica la 3 ore d. m.

Siedintia casei deputatiloru, tinenta in d'ntre la 26 iuniu la 10 ore a. m.

Presiedinte: S. Gajzagó.

Dupa comunicările d'ntre G. Várady interpelare pre ministru de justitia: are are de cugetu, ca in tempulu sesiunei acestci-a sê presinte dietei unu proieptu de lege pentru regularea causeru urmatiloru? — Ministru Horváth dechiara, că va detenta câtu mai curundu dorintiei interpelatoriului.

Madarász pune pre biuroulu dietei una noua cesitiune contr'a constitutiunei si legiloru d'in 1867.

transpune la comisiunea petitiunaria. Al Csanád y premittendu, că ministeriu sêu voiescu, sêu n'are putere de a pune in indeplinire dilele d'in 1848, cetesce unu proieptu de decisiune, prin care s'ar' îndrumâ ministeriu, ca sê pune in aplicare art. 21. 1848, care despune, ca in serbatoriul tote edificie si institutule publice sê se puna sigiluri tricolori ungresci. — Ministru Horváth d'ntre, că ministeriu cunosce cuprinsulu art. 21. 1848 si l'a aplicatu cu consciintia; prin urmare

nu e de lipsa sê se tiparesca proieptulu de decisiune alu lui Csanád y.

Presiedintele provocandu-se la regulamintulu casei e de parerea, că proieptulu d'in cesitiune este a se tipari.

Mateiu Popu G. face unu proieptu de concludu relativu la §-ulu 12 d'in proieptulu de lege pentru darea spirituoseru. Se respinge d'in motivulu, că proieptulu acum e votatu.

Dup' aceste se trece la ordinea d'ntre si se voteza cu putiene modificatiuni proieptele de lege pentru asisea de carne si vinu si despre timbru.

Siedintia casei magnatiloru d'in 25. iuniu.

Presiedinte: Georgiu Majláth, notari br. Iuliu Nyári si cont. Gedeonu Ráday. D'in partea guvernului e de fatia ministru Stefanu Gorove.

Dupa autenticarea procesulu verbale, presiedintele presinta catalogulu membriloru casei magnatiloru, cari au cerutu concediu; — dupa acest'a d. Petru Mihályi depune pre mes'a casei magnatiloru legea sanctiunata privitoria la cladiria calei ferate Alföld-Fiume resp. a liniei întregitorie Eszék Oradea-Mare, precum si proieptulu despre navigatiune, contractulu de Jungholtz si proieptulu despre darea de sare. Se cetesce tote. Presiedintele dechiara, că proieptulu si contractulu montianu se voru tipari si impartii între membrii casei. Ministru Gorove face cas'a atenta la ceea impregiurare, că tempulu subscrierei contractulu se apropia; roga dar' cas'a a luâ la desbatere, câtu mai curundu, contractulu cetitu. Presiedintele defige diu'a desbaterei pre 26-a. Siedintia se radica la 1 ora dupa pr.

Siedintia casei magnatiloru d'in 26.

Presiedinte Georgiu Majláth judele curiei: Notariu bar. Iuliu Nyári:

D'in partea guvernului: Lónyay, Wenkheim, si Stefanu Gorove.

Se autentic protocolulu siedintiei precedinti. Dep. Petru Mihályi, notariulu casei de josu, presinta casei magnatiloru proieptulu de lege despre veniturile tabacului, despre contributiunea pentru spirituose, despre sar cinele comune, despre venitul de loteria, mai de parte despre darea zaharului si borei, cum si proieptulu despre marcarea si controlarea aurului, argintului si altoru pretioase.

Iuliu Nyári d'a cetire proieptulu despre venitul tabacului. Se decide a se tipari si impartii între membrii casei. Cont. Joane Cziráky vre sê nu se cetesca tote proiectele, ci sê se iee in data la desbatere proieptulu pentru concessiunea ceruta, că adeca dârile sê se incaseze pâna in finea lui septembrie, fiindu că acestu-a e unu proieptu de mare urgentia. Se primesce, er' proiectele celelalte se tramitu la comisiunea financiara. Ministru bar. B. Wenkheim d'ntre, că proieptulu despre venitul darei ar' fi a se publica in data câtu va fi sanctiunatu prin Maiestatea Sa.

Se d'a cetire proieptulu despre incasarea contributiuniloru. Ministru Lónyay recomanda primirea proieptulu. Se primesce. Sennyey presinta raportulu comisiunei financiari in privinta venitulului de sare, era cont. Joane Cziráky raportulu despre contractulu comerciale anglesu. Se cetesce ambele si se primescu fără modificatiuni. Se d'a cetire proieptulu despre incorporarea comunei Jungholtz către federatiunea de vama a Bavariei; se primesce. Presiedintele anuncia că, in 30 iuniu se va tîne d'ntre s'edintia extraordinaria pentru publicarea legiloru ce se voru sanctionâ. In urma se autentic protocolulu, ce se va tramita casei deputatiloru. Siedintia se radica la 7 $\frac{1}{2}$ ore.

Cuventarea d. Petru Mihali,

(tienta in siedintia dietei ung. de la 19 iun.)

Onorata casa! Luandu-mi voia a dechiarâ, că primescu modificatiunea antevorbitoriuului, inainte de a me incercâ a o motiva si a o recumendâ atentiunei casei spre primire, — fia — mi iertatu a ve cere atentiunea pre câte-va mominte. A nume, voiescu a delinea pusetiunea d'in carea trebuiescu mai vertosu a fi privite, dupa parerea mea, aceste alince a le proieptulu de lege. Precum credu eu, legislatiunea nu voiescu a statori una dispusetiune permanenta in acést'a afacere a sarei, atâtu de importante pentru patria si pentru tesaurulu statulu. Pentru unu asemenâ scopu ne lipsescu esperientiele de mai multi ani.

Eu consideru acestu projectu de lege numai ca una încercare, carea d. ministru alu financieru a propusu-o corpulu legelativu cu scopu de a experimentâ, ce rezultatu va potê sê arete imputinarea pretului sarei; de alta parte m'am convinsu, atâtu d'in disput'a carea s'a continuatu in doue dile a supr'a acestui projectu, câtu si d'in îns'a-si dechiaratiune a domnului ministru alu financieru, că acestu projectu de lege este celu mai bunu, care a potutu sê fia presintatu pentru ca corpulu legelativu sê pota usiorâ încâtu-va, prin acestu projectu de lege si mai vertosu prin ratificarea dispusetiuniloru cuprinse in aceste alinee, sarcinele publice, cari au devenitu acuma nesupportabili. Dacă este deci necontestabile, că guvernulu si cas'a represintantiloru voiescu a usiorâ, prin imputinarea pretulu sarei, sarcinele publice, este dreptu si ecuitabile, ca tote timenturile tiei sê fie impartesite asemenâ in acést'a usiorare. Eca pentru ce cutezaie a rechiamâ in acést'a afacere, discutata prin d. deputatu antevorbitoriu d'in mai multe privintie, cari nu voiescu a le repetâ, eca pentru ce tienu eu, că acést'a dispusetiune a legei nu cuprinde

pentru Marmati'a nici una usiorare, ba ea este inca una insarcinare. Deci chiamu atentiunea casei a supr'a acestei modificatiuni si recomandâ, ca sê se fiseze si sê se decida si pentru Marmati'a acelu-a-si pretiu de sare, care se va statori pentru Transilvani'a, cu atâtu mai vertosu, că-cî Marmati'a are ace'a-si pusetiune, oportunitatea politica este ace'a-si, prin urmare pretensiunea e dreapta si necontestabile. — (Aprobare in stang'a.)

Stimate Domnule Redactori!

In nr. 64: 1868 alu „Federatiunei“ in articulu incepatoriu „Impartasiri d'in tinentulu Sabiului“, care continuandu-se si terminandu-se in nr. 66., este subscrisu de „Visariu Romanu“, — se afla si pasagiulu: „Cumcâ omenii nostri de prin alte tinenturi punu intr' adeveru mare pondu pe manevrele sasesci d'in dilele nostre, se vede bine si de acolo, că d. e. deputatulu Orestiei la universitatea sasescă D. dr. Nemesiu se incrisese in clubulu partitei june sasesci. Acumu, că ce programu are acea partita, o scimu.“

A fi in scrisu in asemena clubu, — despre a cărui esitintia in se nu am sciintia positiva, — a marturiei principiule partitei june sasesci — involve d'in partea unui romanu in sensulu celu mai linu — unu ce inconvenientu, — incompatibile cu caracterulu unu adeveratu romanu.

Deora-ce eu mi-tienu de ferire si onore, a fi romanu; si deora-ce eu nu m'amu in scrisu si dupa bun'a mea sciintia nice nu sum in scrisu in (parutulu) clubulu partitei june sasesci: asiè me vedu silitu, a respinge invinuirea acést'a dau-nosa pentru starea mea sociale si pentru reputatiunea modestei mele persone, si apelandu la simtiulu de dreptate si la judecat'a, ce Dv. D. Redactoru, aveti despre onore, a ve rogâ, ca sê binevoiti a mi-dâ satisfacere, prin ace'a, că veti provocâ pre D. Visariu Romanu, *) ca d'insulu totu prin jurnalulu acestu-a sê arete cu probe credibile „că eu m'am in scrisu in clubulu partitei june sasesci“ s'au sê revoce acést'a afirmatiune a s'a.

Candu D. Visariu Romanu, nu va face nice un'a nice alt'a lu declaru de calumniatoriu si pentru casulu acestu-a rogu pre O. Redactiune, ca sê revoce d'ins'a insinuarea D. V. Romanu, care a esitu in foia acést'a.

Deosebitu resseptu pentru stimat'a persona a Dvostre!

Dr. Ioanu Nemes,
advocatu.

ROMANIA.

Ce este Senatul?

Una Superficatiune Constitutiunale.

I.

Nemicu nu este mai greu, de câtu de a gasi o forma de guvern, care sê satisfacă tote conditiunile, pre cari le prescrie sciintia politica. Anevointi'a provine d'in doue cause: Politic'a au fostu considerata, ca o sciintia abstracta, speculativa. Spiritule cele mai profunde au cautatu assiomele ei fundamentali. Fia-care a creditu, că a descoperitu pre cele adeverate, pre unicele, cari aru potê pretinde la acestu titlu, si mandru si in sine satisfacutu de o atare descoperire, au cautatu cu mare truda, de a construitu câte o sistema pre aceste principie. Toti publicistii teoretici, plecandu de la unu punctu de vedere sêu de la altulu, au propusu diverse sisteme de organizatiune a statulu, deduse cu mai multa sêu mai puțin logica d'in principiule cardinali, ce serviseră de base de constructiune, espuse cu mai multa sêu mai puțin arte, in câtu sê aiba mai multa sêu mai puțin verisimilitudine si trecere. Tote teorie abstracte, a căror'a celu mai micu defectu erâ, că creâ o societate politica, nu dupa realitatea fapteloru, ci dupa mai ingenuis'a sêu mai restrins'a conceptiune si imaginatiune a autorulu. Critic'a literaturii politice se pote inca ferici de sinceritatea aceloru autori, cari nu copodia câte o sistema, care au fostu unde-va in vigore, ca sê o presinte, ca rezultatu a investigationiloru lor filosofice.

Scol'a practica procede prin inductiune; oserva faptele, le generalisodia si de aici induce principiule politice primordiale, dupa cari cauta sê modeledia tote statele. Estu-feliu medicii oserva efectele substantiiloru a supr'a boleuru si a bolnaviloru, o data, de diece ori, de o sută de ori si conchidu, că antidotulu cutarei bole, este cutare substantia, candu bolnavulu se aflâ in cutare conditiune patologica. Scol'a practica inse cade in genere, in pocatulu mediciloru empirici, cari fâr'a, sê incredintia, fâr'a fi in starea de a se incredintia de natur'a bolei, fâr'a tîne in sema conditiunile fisiologice si patologice a individulu, prescriu aceea-si medicina si barbatulu si femeii, si copilulu si omulu maturu, si pre unulu lu-omoro, pre celu-laltu lu-vindeca si pre celu a treile-a lu-lasa cu o racina de bola, care i rode victi'a cu incetulu.

Unulu d'in cele mai spinose probleme in materi'a politica este acel'a alu garantiiloru. Toti publicistii de veri-ce scola au fostu, dupa ce si-au espusu sistemele lor, au cautatu sê le puna sub protectiunea a diverse garantiie, unele de câtu altele mai ingeniose, dara cari tote in practica s'au probatu a fi sêu insuficienti sêu superflue, dacă nu s'au fostu chiaru o pedica pentru mersulu regulatu si liber'a functionare a constitutiunii.

In statele moderne constitutiunali, omenii au cautatu o

*) Redactiunea au purcesu intru intiesul scrierii Dvostre, despre ce la reclamatiaune d'v. pre cale telegrafica vi s'au respunsu totu pre aceea-si cale, acum Redactiunea conformu detorintiei sale vi dâ satisfactiunea singuru possible d'in partea ei, publicandu scrierea Dv. Red.

atara garantia in organizatiunea reprezentatiunii si in parte in Senatu, Camer'a de susu, sau a seniorilor (Herrenhaus), corpu ponderatoriu, tabl'a magnatiloru, sau sub vancare alta numire, ce i s'a datu. In tote statele Europei asta-di predominesce sistem'a bicamerista; numai in Suedia sunt mai multe Camere si in Elvetia, in fia-care cantonul in parte, nu existe Senatu. Numai in timpurile revolutiunarie, simtiulu democraticu alu poporeloru a concentratu reprezentatiunea intr'o singura Camera, pentru ca se aiba unu singuru centru de deliberatiune si de actiune, cu atatu mai potetica: asiè in Anglia in timpulu lui Carolu I (1649), in Frantia (1789-1795 si 1848), in Spania (1810), in Germania (1848).

Cu tote acestea, neci autoritatea publicistoru celoru mai acreditati in atari materie, neci esemplulu unanimu alu Europei contimporane, neci chiaru spectrulu revolutiunariu, nu ne-au potutu convinge sau intimidà, pentru ca se credemu sau se sustinemu vr'odata, ca institutiunea Senatului este necesaria, sau utile in organizatiunea Statelor. Noi, d'in contra, amu crediutu totà de un'a, ca Senatul este unu supra-numerariu in mecanismulu politicu. Fericire, daca aru fi numai asiè! Senatul inse sau primesce o indemnitate sau nu primesce. In celu d'antàiu casu incarca budgetulu fàra utilitate si in ambele casuri deschide ambitiuniloru o cariera nu numai sterile pentru natiune, dara inca periculosa chiaru pentru acei, ce se avântura pe d'insa. Necesitatea acestei institutiuni, cu tote sfortiurile publicistoru, nu s'au demustratu in teoria, utilitatea-i in practica neci cum nu s'a probatu. Institutiunea in sine, este antidemocratica: ea reamintiesce, atatu prin originea sa istorica, câtu asemenea si prin bazele ei fundamentali de astadi, distinctiunea clasiloru societàtii si pana la unu puntu ore care dà nutremente, ca ver si ce distinctiune aristocratica, pre de o parte invidiei, pre de alta parte arogantiei.

Senatul la noi este o planta esotica. Sistem'a bicamerista erà necunoscuta strabuniloru. Regulamentulu organicu a datu diroptulu de reprezentatiune numai unei clase a societàtii si de aceea neci ca i-a fostu prin potintia de a introduce doue camere. Trafatulu de la Balta-Liman ne-a aredicatu verce reprezentatiune harizindu-ne numai cu unu sftu administrativu estraordinariu. Conventiunea d'in Parisu, care a pusu bazea organizatiunii nostre politice si sociale, de si aveà aerulu de a introducere imperiulu plutocratiei in loculu aristocratiei, a conservàtu inãe acestei-a tota preponderantia ei anteriorè*), si pote cã pentru acestu cuventu nu a stabilitu doue Camere, a trebuitu se vina Senatul ca se consacre acest'a sistema.

Statutul a inauguratu er'a adevèratu democratica la noi prin introduciunea votulu universale; de atunci numai ecaritatea civile scrisa in articolulu 46 alu Conventiunii a devenitu o realitate. Suntemu departu de a întreprinde panegiriculu Statutul si multu mai pucinu a aplicatiuniloru lui. A laudà nu intru in deprinderile nostre si ne simtumu necapabili de a scrie o pagina de elogiu. Si apoi asupr'a Statutul si aplicatiunii lui, pana va veni se pronuntia istoria, s'a pronuntiatu acumu de o data voturile poporulu d'in primaver'a anulu 1866. A cautatu inse se constatamu unu lucru, caracteriulu democraticu alu Statutul; fiindu cã, in mani'a ace-

*) Vedi întemeierea aceste-i asertiuni intr' unu alu nostru rticlu publicatu in Romanulu d'in lun'a Martie 1861.

stui caracteriu, a consecratu unu principiu nou in viet'a nostra politica, dandu nascere tocma unei institutiuni antidemocratice. Nu ne-a fostu datu de a participa la perlucrarea Statutul, precum neci la desbaterile Camerei, care a votatu constitutiunea actuala. Nu potemu prin urmare se cunoscemu motivele cari au determinatu pre autorii celui d'antãiu a ne indiestrã cu unu corpu politicu necunoscutu noe pana atunci. Camer'a constitutoria, se dice cã s'a grabitu a primi acesta moscenire, pentru ca se ajunga mai currendu la unu rezultat. Fiindu cã altu-feliu s'aru fi disolutu adunanti'a in faptu prin retragerea conservatoriloru si constitutiunea ar' fi ramasu nevotata. Vercari au fostu inse motivele, ostensibili sau secrete, atãtua legiuitoriulu d'in 1864, câtu si a celui d'in 1866, unu lucru remane, cã de patru ani avem cee-a ce mai nainte se scieà numai d'in cãrti, unu Senatu, o a dou'a Camera.

(Va urmã.)

Varietãti.

*(Explosiunea laboratoriuu arsenalei in Bucuresci.) Unu incendiu mai putinu nenorocitu d'in punctulu de vedere alu perderei materiale de câtu d'in ace'l' alu acidintelui, ce la causatu, a izbucnit la 20 l. c. pe la 9 ore si jumetate in cingtur'a stabilimentulu de arme de pe Delulu Spirei.

Patru-dieci de lucratori soldati, suptu comand'a bravulu oficiaru Ivanovici erau ocupati, in stabilimentulu destinatu facelei focuriloru de artificie, a pregãti cu grabire o mare multime de totu felulu de focuri de artificie. Unulu d'in soldati, lucrandu cu prè mare iutiela bucat'a ce fabricã, facè explosiune prin efectulu frecãrei; in acelu-asi momentu foculu se comunicã celoru-l-alte bucãti, ce produsera o explosiune potetica. Intr'o clipa stabilimentulu erà in flacara; pompierii cu iutiela, dibac'i si energi'a loru cunoscuta, alergara de indatà acolo, marginira si potolira foculu; inse vai! 6 soldati d'in cei cari lucrau s'au gasitu morti, siese raniti, d'in cari unulu in periclu; oficiarulu este asemenea ranitu. Se întielege, cã explosiunea materiiloru inflamabile nabusise d'odata pe bietii lucratori si flacar'a impresurandui in acelu-asi momentu, siese nu parvenira a esã d'in stabilimentu si astu-feliu fura arsi cu totulu.

Perderea materiale nu este insemnata, acestu stabilimentu nefiindu de câtu o mica etenantia a stabilimentulu celui mare de arme, care, gratia braviloru nostri pompieri, fu cu totulu aparata de focu.

*(Moral'a politiceii dualistice.) Falke, directorulu biroululu de presa d'in Vien'a, cercetã mai este dile redactiunea foiei oficiose „Debate,” spre a o informa, cum are se trateze despre chei. Intre altele disse urmatoriile: Noi acceptãm numai unu micu cravãlu in Prag'a, asiè unu picu de conturbare de pace, — si atunci vomu complanã tote! Foiele nationale se voru suspinde tote, se va prochiama starea de asediu, si apoi veti vedè, cum se voru terei cheii nainte nostra! — Ipsissima verba a factotului dlui Beust.

*(Unu diurnalulu americanu) contine urmatoriulu inse- ratu: „Se cauta unu redactoru, care se faca la toti pre voia, si unu culegatori, care se pota arangia papirulu astu felin, in câtu inseratul fiu-carui-a se fia celu d'antãiu in fruntea foiei.”

Sciri electrice.

Vien'a, 26 iuniu. In consiliulu ministerialulu, s'a tienutu eri, ministrulu Giskra a propusu, ca cãus'a alocutiunii papale se se dee nuntiulu papalulu pasporturile. Propunerea s'a respinsu. — Dietelulu voru conchiamã in 22 augustu.

Belgradu, 26 iuniu. Asta-di la noue ore inceputu pertratarea finala contr'a asasinatiloru Procuratorulu statulu cetesce acusatiunea. Acusatulu Maritsch constateza fasiunea sa, depusa la incuviintia nea premergatoria, si dice, cã Paja Radovanovics tiesutu mai anu planulu pentru asasinarea principulu si resturnarea guvernulu; societatea asasinatulu s'a formatu in lun'a lui Martiu; Alesandru Karagevics si fiulu sau Petru, dupa parerea lui, nu sunt capaci pentru a guvernà, elu a vrututã insiele si se formeze altu guvern. Paja a vrututã 5 aprilu in Segedinu convenire secreta cu Trikon secretariulu lui Alesandru, i-a predatu constitutiunea, care se o suscrie Petru. Tadic dice, cã Jankovics si Jankovics d'in Novisadu s'au dechiaratã contr'a asasinãrei; asemenea marturisesce si Marics.

Florintia, 25 iuniu. Conformu articulu alu tratatulu de pace austro-italianu s'a inchiesu una conventiune, in urmare cãrei-a bunurile principulu arciudelului Franciscu Este se voru restituie conditiunea, cã arciuducele se estradee pretiositate modenese, duse cu sine in Austria.

Belgradu, 25 iuniu. Lasamentulu principulu e ordinatu, Erelu sunt: sor'a principulu si frãbaronii Faforu si Milanu Nicolics. Bunurile principulu a fara d'in Serbi'a, averele miscatoria si nemiscatoria in Serbi'a va fi proprietatea sucesorulu tronului, si deca acest'a va mori fãra descendinti, astatulu. Unu milionu de galbeni se va intrebunatã pentru scopuri poporale.

Bucuresci, 25 iuniu. Principele Napoleonulu a primitu asta-di pre consuli, comisiunea militulu francesca si una deputatiune a iudoviloru, cari prelatu o adresa. Principele pleca in 26 noptã Rusciucu si Varna.

Parisu, 25 iuniu, „Etendard” scrie: Mar Garibaldi recruteza trupe in Italia inferiora. Rumulu se pare, cã nu vre se-i puna pedece.

Parisu, 25 iuniu. Imperatulu a fostu primitu in castrele de Chalons cu achiamatiuni entusiasmatulu.

Proprietariu, redactoru respundietoriu si editoru: ALESANDRU ROMANU.

Comunicatiunea drumuriloru de feru.

Vien'a-Pest'a-Segedinu-Temisior'a-Baziasiu. Table with columns for station names and departure times.

Jasenov'a-Oravit'a. Table with columns for station names and departure times.

Vien'a-Aradu. Table with columns for station names and departure times.

*) De la Temisior'a la Baziasiu comunica numai odata.

Baziasiu-Temisior'a-Segedinu-Pest'a-Vien'a. Table with columns for station names and departure times.

*) Cale laterale duce la Dobritinu, unde sosescu la 3 ore dupa mediadi.

Oradea-Mare-Vien'a. Table with columns for station names and departure times.

Aradu-Vien'a. Table with columns for station names and departure times.

*) Cale laterale vine de la Dobritinu.

Vien'a-Paris. Table with columns for station names and departure times.

Comunicatiunea postelor.

De la Oradea-Mare la Clusiu, pleca in tote dilele la 6 ore 30 minute dupa mediadi, sosescu in Clusiu la 1 ora 30 minute dupa mediadi. Cale de 19 1/4 mile, tiene 18 ore 40 minute, costa 10 fl. 92 cr. Clusiu la Oradea pleca in tote dilele la 12 ore diu'a, sosescu in Oradea la 6 ore 40 minute demaneti'a.